

УДК 314.151.3.-054.73: 364-78.-047.44:
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.49.120-123

Нікітіна Віра Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент
доцент кафедри загальноосвітньої підготовки
Луганський національний аграрний університет, м. Старобільськ, Україна
vera.victor.nikitina@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-6938-9099>

СОЦІАЛЬНА ВРАЗЛИВІСТЬ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ЯК ПІДСТАВА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З НИМИ

Анотація. Стаття присвячена обґрунтуванню необхідності соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами (ВПО) в сучасній Україні, адже не усі проблеми цих людей, що виникли внаслідок вимушеного переселення, розв'язано. Проблема полягає в тому, що життєві траєкторії ВПО різняться: деякі переселенці за доходами перебувають на більш вищих щаблях соціальної ієрархії, ніж мешканці приймаючих громад, у той час, як інші й досі мешкають у місцях компактного проживання, потребуючи гуманітарної допомоги. Соціальна диференціація усередині вимушених переселенців висуває питання щодо необхідності збереження існуючих підходів до їхнього соціального захисту і соціальної роботи з ними. Метою цієї статті є доведення наявності ознак вразливості у внутрішніх вимушених переселенців, яка й зумовлює необхідність надання їм соціальної підтримки з боку фахівців, які працюють у галузі соціальної роботи. Для реалізації визначеної мети були застосовані метод теоретичного узагальнення і метод дедукції. Результатами дослідження є виокремлення таких ознак соціального становища ВПО в Україні та рис їхнього соціально-психологічного стану, які засвідчують їхню вразливість, а отже, і важливість проведення з ними соціальної роботи за різними напрямками. Наявність подвійних ознак вразливості у ВПО (статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, дитини чи то особи з інвалідністю, члена багатодітної сім'ї тощо) посилює необхідність надання їм соціальної підтримки з боку фахівців соціальних служб.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи; вразливість; базові потреби; соціальна робота.

Вступ. Протягом останніх років Україна є країною з найбільшою кількістю внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Європі: станом на 06 липня 2021 року, за даними Мінсоцполітики України, їхня кількість дорівнювала 1 473 650 [1]. Ці люди, вразливість яких зумовлена вимушеною втратою постійного місця проживання і налагодженого побуту, звичного місця роботи, усталених зв'язків із родичами і близькими, тобто базових матеріальних ресурсів і значимого для них духовного середовища, потребують соціальної підтримки з боку держави, у тому числі і засобами соціальної роботи. Необхідність допомоги ВПО з боку соціальних працівників посилюється й тим, що серед вимушених переселенців особи працездатного віку складають лише 26,99% [виряховано за: 1], частина з яких потребує соціальних послуг з приводу працевлаштування.

Проте посилення соціальної диференціації усередині соціальної групи вимушених переселенців спричиняє дискусію щодо необхідності соціальної підтримки усіх громадян, що мають статус ВПО, і здійснення соціальної роботи з ними. Через сім років вимушеного переселення переважна більшість переміщених осіб досить успішно інтегрується у місцеві громади, окремі представники ВПО мають значно вищі доходи, ніж мешканці приймаючих громад. Утім, майже дев'яносто відсотків переселенців не мають власного житла, а деякі з них й досі мешкають у місцях компактного проживання – модульних містечках, гуртожитках, санаторіях, пансіонатах тощо і потребують гуманітарної допомоги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові розвідки щодо проблем, з якими стикаються вимушені переселенці, теоретичних засад соціальної підтримки цих людей та існуючих засобів допомоги їм з боку волонтерів, благодійних фондів і держави, включаючи аналіз діяльності фахівців соціальних служб, почали здійснюватися вже на початку наймасовішої хвилі вимушеного переселення 2014 – 2015 рр. До розгляду цих питань до-

лучилися такі науковці, як Е.М.Лібанова, Н.Є.Гусак, Т.В.Семигіна, С.О.Трухан, О.К.Міхеєва, В.В.Середа, Л.М.Хижняк, А.І.Андрущенко, В.І.Надрага, І.М.Трубавіна, І.Я.Пінчук, І.М.Пінчук, О.Л.Іванова та ін.

Починаючи з 2016 р., у наукових працях вже узагальнюється досвід власне соціальної роботи з ВПО. Такими науковцями, як І.А.Євдокімова, О.М.Савчук, А.О.Галай, О.С.Солдатова, О.О.Січкач, Н.О.Максимовська та ін., розглянуто головні проблеми, з якими стикаються працівники державних і комунальних соціальних служб у задоволенні потреб внутрішньо переміщених осіб в Україні, визначено найбільш доцільні моделі кейс-менеджменту і стратегії втручання кейс-менеджера під час здійснення соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами; на прикладі діяльності фахівців центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді розглянуто український досвід психосоціальної реабілітації вимушених переселенців; проведено дослідження можливостей і спроможності бюджетних, громадських, приватних організацій, волонтерських груп, об'єднань громадян та окремих осіб, які надають соціальні послуги, задовольнити потреби дітей з числа ВПО для їхньої інтеграції і розвитку у громадах; висвітлено діяльність фахівців центрів зайнятості щодо надання допомоги вимушеним переселенцям у працевлаштуванні; розкрито можливості середовищного підходу до соціальної роботи з інтеграції ВПО у соціально-культурний простір міської громади [див. докладніше: 2, с. 18–20].

Також М.В.Школяр було розглянуто можливості застосування різних моделей у соціальній роботі в громадах у вирішенні проблем, пов'язаних з соціально-психологічною адаптацією вимушених переселенців до умов нових територіальних спільнот [3]. Л. М. Овчарова разом із Є. Р. Пашковою проаналізували напрями соціальної роботи з адаптації внутрішньо переміщених осіб в Україні [4], а Н. Корпач і І. Сидорук – соціальну роботу з дослідження стану

адаптації дітей-переселенців до нового соціального середовища [5]. У 2019 році видана колективна монографія «Соціальна робота з вимушеними переселенцями в сучасній Україні», де було, зокрема, розглянуто теоретико-методологічні та організаційні задачі соціальної роботи з ВПО, напрями здійснення такої роботи фахівцями різних соціальних служб і установ, технології соціальної роботи з вимушеними переселенцями, а також висвітлено результати низки емпіричних досліджень щодо здобутків і недоліків відповідної роботи (на прикладі м. Харкова і Харківської області) [2, с. 205–315].

При цьому в наукових розвідках вразливість ВПО, як правило, сприймається як дане, тим більше, що у перші роки вимушеного переселення наочними були і відсутність у більшості з них можливостей самостійно задовольнити навіть первинні потреби через раптовість втечі від наслідків військового протистояння на Донбасі, і психічні стресові стани. В сучасних умовах інтегрованості більшості переселенців у приймаючі громади їхня вразливість не завжди є наочною і тому потребує доведення задля пошуку доцільних напрямів й методів їхньої соціальної підтримки.

Мета статті – довести, що у внутрішньо переміщених осіб в сучасній Україні і після семи років вимушеного переселення зберігаються ознаки вразливості, яка й зумовлює необхідність надання їм соціальної підтримки з боку фахівців, що працюють у галузі соціальної роботи.

Методи дослідження: метод *теоретичного узагальнення* ознак вразливості у соціальних суб'єктів і метод *дедукції* як засіб застосування виокремлених показників вразливості при аналізі соціального становища і психологічного стану внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сучасні теоретичні розвідки соціальної роботи виходять з того, що вона здійснюється в умовах нестійкого соціуму, де відбуваються модернізаційні й трансформаційні процеси, а отже, накопичуються соціальні ризики різного характеру [6, с. 31]. Соціальні ризики характеризують детерміновані, ймовірнісні, випадкові й такі, що виникають за ігровою моделлю буття, майбутні негаранти [7, с. 34] у життєдіяльності соціальних суб'єктів – особистостей, соціальних груп, суспільства загалом. Вони віддзеркалюють протиріччя між усталеним (звичним) способом особистісного й соціального життя та загрозами для соціальних суб'єктів зазнати втрат, що мають для них сутнісне значення.

Загострюючись, зазначені протиріччя перетворюються на негативні чинники життєдіяльності осіб і соціальних груп та розвитку суспільства, що зумовлює, зокрема, потрапляння осіб і сімей у складні життєві обставини (далі – СЖО). Будь-яка людина суб'єктивно періодично може сприймати життєву ситуацію, в якій вона перебуває, як складну. Однак фахівці у галузі соціальної роботи, за Законом України «Про соціальні послуги», надають соціальну допомогу тим, хто не в змозі самостійно подолати «обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї» [8, ст. 1, п. 15]. Оскільки найвищий ризик потрапляння у СЖО мають вразливі верстви населення, то соціальна робота з представниками цих груп і соціальна робота у громадстві стосовно них здійснюється не лише тоді, коли настає ситуація СЖО, а і до її настання – як профілактичний захід. Визнання вразливості певної соціальної групи робить її об'єктом соціальної роботи.

Визначення специфіки соціальної роботи є за-

садою *аналізу соціального становища і психологічного стану* внутрішньо переміщених осіб, яке робить необхідним надання їм соціальних послуг. При цьому виникає питання, чи є вимушене переміщення тією підставою, яка зумовлює вразливість ВПО, або, зважаючи на соціальну диференційованість цієї соціальної групи, можна говорити лише про потрапляння окремих осіб і сімей з числа вимушених переселенців у СЖО. У зарубіжній науковій літературі та у середовищі представників міжнародних організацій зазначене питання стосовно вимушених переселенців загалом (і переселенців до іншої країни, і внутрішніх переселенців) дискутується і розглядається у зв'язку з питанням про надання їм відповідного статусу і створення цілісної системи соціального захисту [див., наприклад: 9, р. 89–90; 10, р. 11].

Щоб визначитися щодо питання про вразливість ВПО в сучасній Україні, розглянемо *показники вразливості соціальної групи*. Серед них можна назвати такі показники [11, с. 39; 12, с. 446]:

- наявність соціальної ексклюзії (обмеженості соціальної групи у доступі до матеріальних і нематеріальних ресурсів);

- чуттєвість соціальної групи до загрозливих явищ і подій, обумовлена їхнім соціальним становищем;

- існування ризику соціальної ексклюзії у найближчому майбутньому за відсутності підтримки з боку суспільства.

Внутрішні вимушені переселенці протягом останніх семи років в Україні перебувають у стані соціальної ексклюзії. На початку вимушеного переміщення більшість ВПО не могли самостійно задовольнити такі базові потреби, як потреба в їжі і речах повсякденного вжитку, потреба у хоч якомусь житлі, адже вони втікали від військового протистояння і планували повернутися додому протягом кількох місяців. У зв'язку з цим одним з головних напрямів соціальної підтримки таких осіб була гуманітарна допомога і допомога у пошуку тимчасового житла. Багато хто з переселенців потребував й первинного психологічного консультування, і допомоги у відновленні втрачених документів. Такі види підтримки надавали як фахівці державних і комунальних соціальних служб, так і представники волонтерських і інших громадських об'єднань. Причому саме на волонтерській рух припало найбільше навантаження через їхні мобілізаційні можливості.

Останніми роками ситуація змінилася. Згідно зі звітом національної системи моніторингу ситуації з ВПО, оприлюдненому у червні 2020 року, гуманітарна допомога залишилася важливим джерелом задоволення базових потреб лише у 2% опитаних переселенців [13, с. 6]. Це переважно сім'ї з дітьми або з іншими показниками подвійної вразливості (прийомні сім'ї й дитячі будинки сімейного типу, сім'ї з дітьми/особами з інвалідністю, сім'ї пенсіонерів та ін.).

Соціальна ексклюзія вимушених переселенців на даному етапі виявляється у відсутності реальних можливостей для більшості з них отримати/купити власне житло. Станом на червень 2020 року 60% опитаних вимушених переселенців мешкали в орендованому житлі, 27% з них вказали на наявність ризику виселення зі свого поточного житла через неспроможність сплачувати орендну плату. Власне житло змогли придбати лише 11% респондентів. При цьому 17% продовжували проживати у родичів або у приймаючій сім'ї, 7% – у місцях компактного проживання [13, с. 6, 21].

Карантинні заходи у період пандемії COVID-19 виявили підвищену чутливість частини вимушених

переселенців до їхніх наслідків: під час обговорень у фокус-групах учасники згадували випадки, коли під час карантину ВПО не могли оплатити оренду та мусли повернутися на непідконтрольній українській владі території. 24% респондентів повідомили, що їх відправили в неоплачувані або частково оплачувані відпустки під час карантину. Це призвело до зниження доходів домогосподарств ВПО. Станом на червень 2020 року середньомісячний дохід на члена домогосподарства ВПО становив 3 350 грн та був нижчим, ніж у вересні 2019 року [13, с. 6].

Вимушені переселенці продовжують відчувати дискримінацію або несправедливе ставлення у зв'язку з тим, що вони зареєстровані як ВПО, хоча частка таких осіб у квітні – червні 2020 року знизилася вдвічі порівняно з липнем – вереснем 2019 року і становила 4%. Відчуття дискримінації або несправедливого ставлення стосувалося переважно працевлаштування, житла, отримання адміністративних послуг, взаємодії з місцевим населенням та охорони здоров'я [13, с. 34]. Однак слід мати на увазі, що існують і випадки позитивної дискримінації, коли внаслідок співчуття до пережитого переселенцями чи то власного статусу ВПО роботодавці за інших рівних умов беруть на роботу саме переміщених осіб. Знання про види і зміст дискримінації переселенців визначає напрямки соціальної роботи як з ними, так і в громаді.

Західні вчені підкреслюють, що вразливість слід вивчати як динамічну характеристику, що є результатом взаємодії індивідуальних, соціально-структуральних і ситуаційних чинників [14]. Динамічність вразливості вимушених переселенців в сучасній Україні зумовлена їхніми адаптаційними якостями і процесом внутрішньої диференціації цієї соціальної групи.

Утім, протягом усіх років вимушеного переміщення соціальне становище переселенців в Україні

характеризується як *нестійке* щодо задоволення базових потреб у житлі, постійному доході, зайнятості, що впливає на підвищену тривожність щодо неможливості оплачувати житло, особистісних перспектив, спричиняє відсутність відчуття стабільності та впевненості в майбутньому. Дослідниками зафіксовано у переселенців досить високий рівень життєвих розчарувань і зневіри у власній здатності впливати на події теперішнього [15, с. 7]. В цілому це свідчить про високий рівень чуттєвості представників цієї групи до несприятливих соціальних змін та існування ризику їхньої соціальної ексклюзії у найближчому майбутньому.

Підвищена чутливість ВПО до негативних подій, бажання відновити чи то зберегти усталений ритм життя активізують їх щодо вирішення власних проблем. Це дозволяє соціальним працівникам обмежуватися у більшості випадків оформленням переселенцям довідок про статус ВПО і загальним консультуванням стосовно їхніх прав і обов'язків, які зумовлені цим статусом, а значну увагу приділяти тим ВПО, які мають подвійну вразливість або потребують психологічної допомоги для подолання своєї тривожності.

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні **висновки**. Аналіз соціального становища і психологічного стану ВПО свідчить про наявність у них ознак вразливості, зокрема таких, як обмеженість доступу до отримання власного житла, критична залежність від наявності постійного доходу, підвищений рівень тривожності щодо найближчих перспектив. Динамічність вразливості вимушених переселенців є підставою для визначення змістовного наповнення соціальної роботи з ними.

Нерозв'язаність проблем із задоволенням ВПО базових потреб у власному житлі, постійних доходах, зайнятості висуває необхідність подальших досліджень щодо здійснення соціальної роботи за відповідними напрямками.

Список використаної літератури

1. Обліковано 1 473 650 переселенців. Мінсоцполітики. 06.07.2021. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/20309.html> (дата звернення: 12.10.2021).
2. Борисова О.В., Кульга О.О., Знаткова О.М., Нікітіна В.В. Соціальна робота з вимушеними переселенцями в сучасній Україні: монографія. Київ: Кондор, 2019. 468 с.
3. Школяр М.В. Можливості соціальної роботи у громаді в процесі включення внутрішньо переміщених осіб в нові територіальні спільноти. *Лікарська справа*. 2017. № 7. С. 63–68.
4. Овчарова Л.М., Пашкова Є.Р. Напрями соціальної роботи з адаптації внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Вісник Приазовського технічного університету. Серія: Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування*. 2019. Випуск 4. С.42–47.
5. Корпач Н., Сидорук І. Соціальна робота з дослідження стану адаптації дітей внутрішньо переміщених осіб до нового соціального середовища. *Педагогічний часопис Волині*. 2018. № 1 (8). С. 133–139.
6. Теория социальной работы: учебник для магистров / под общ. ред. Е.И.Холостовой, Е.Г.Студёновой. М.: Дашков и Ко, 2018. 474 с.
7. Березіна С. Б. Соціальні ризики імовірного типу на їх оцінку. *Економіка та держава*. 2018. № 3. С. 33–39.
8. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 14.10.2021).
9. Cohen R. Key Policy Debates in the International Displacement Field. *Refugee Watch*. 2008. Issue 32. P. 84–99.
10. Turton D. The Politics of Internal Displacement and Options for Institutional Reform. *DEP. Deportate, Esuli, Profughe: Rivista telematica di studi sulla memoria femminile / Università Ca' Foscari Venezia*. 2011. No. 17. P. 2–24.
11. Шабунова А.А., Калачикова О.Н., Леонидова Г.В., Смолева Е.О. Эксклюзия как критерий выделения социально уязвимых групп населения. *Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз*. 2016. № 2 (44). С. 29–47.
12. Хофрейтер Л. Социальная уязвимость и устойчивость. *Збірка наукових статей VII науково-методичної конференції «Безпека людини у сучасних умовах», Харків, 3 – 4 грудня 2015 р.* Харків: ГО СФБДЖЗ, 2015. С. 445–449.
13. Звіт національної системи моніторингу ситуації з внутрішньо переміщеними особами. Червень 2020 р. / Міжнародна організація з міграції. 43 с.
14. Hansson S., Orru K., Siibak F., Bäck A., Krüger M., Gabe F., Morsut C. Communication-related vulnerability to disasters: A heuristic framework. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. December 2020. Vol. 51. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212420920314333> (дата звернення: 15.10.2021).
15. Голотенко А. Особливості психосоціального благополуччя внутрішньо переміщених осіб. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Соціальна робота*. 2018. Вип. 1 (3). С. 6–10.

References

1. Oblikovano 1 473 650 pereselentsiv. Minsotspolityky. (2021, October 6). [1,473,650 migrants have been registered. Ministry of Social Policy]. <https://www.msp.gov.ua/news/19893.html>. [in Ukrainian].

2. Borysova, O.V., Kulha, O.O., Znatkova, O.M., & Nikitina, V.V. (2019). *Sotsialna robota z vymushenyimi pereselentsiamy v suchasni Ukraini* [Social work with internally displaced persons in modern Ukraine]. Condor. [in Ukrainian].
3. Shkoliar, M.V. (2017). Mozhyvosti sotsialnoi roboty u hromadi v protsesi vkluchennia vnutrishno peremishchenykh osib v novi terytorialni spilnoty [Opportunities for social work in the community in the process of inclusion of internally displaced persons in new territorial communities]. *Likarska sprava*, 7, 63–68. [in Ukrainian].
4. Ovcharova, L. M., & Pashkova, Ye. R. (2019). Napriamy sotsialnoi roboty z adaptatsii vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Directions of social work on adaptation of internally displaced persons in Ukraine]. *Visnyk Pryazovskoho tekhnichnoho universytetu. Serii: Sotsialno-humanitarni nauky ta publichne administruvannia*, 4, 42–47. [in Ukrainian].
5. Korpach, N., & Sydoruk, I. (2018). Sotsialna robota z doslidzhennia stanu adaptatsii ditei vnutrishno peremishchenykh osib do novoho sotsialnoho seredovyshcha [Social work to study the state of adaptation of children of internally displaced persons to the new social environment]. *Pedahohichniy chasopys*, 1 (8), 133–139. [in Ukrainian].
6. Kholostova, E.I., & Studenova, E.G. (ed.). (2018). *Teoriya sotsialnoy roboty* [Theory of social work]. Dashkov i K°. [in Russian].
7. Berezina, S.B. (2018). Sotsialni ryzyky imovirnisnogo typu na yikh otsinka [Social risks of probabilistic type for their assessment]. *Ekonomika ta derzhava*, 3, 33–39. [in Ukrainian].
8. Pro sotsialni posluhy: Zakon Ukrainy vid 17.01.2019 p. № 2671-VIII. [On social services: Law of Ukraine of January 17, 2019 № 2671-VIII]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>. [in Ukrainian].
9. Cohen, R. (2008). Key Policy Debates in the International Displacement Field. *Refugee Watch*, 32, 84–99.
10. Turton, D. (2011). The Politics of Internal Displacement and Options for Institutional Reform. *DEP. Deportate, Esuli, Profughe: Rivista telematica di studi sulla memoria femminile / Università Ca' Foscari Venezia*, 17, 2–24.
11. Shabunova, A.A., Kalachikova, O.N., Leonidova, G.V., & Smoleva, E.O. (2016). Eksklyuziya kak kriteriy vydeleniya sotsialno uyazvimykh grupp naseleniya [Exclusion as a criterion for identifying socially vulnerable groups]. *Ekonomicheskkiye i sotsialnyye peremeny: fakty. tendentsii. Prognoz*, 2 (44), 29–47. [in Russian].
12. Khofreyter, L. (3-4 december, 2015). Sotsialnaya uyazvimost i ustoychivost [Social vulnerability and resilience]. *Bezpeka liudyny u suchasnykh umovakh* [Human security in modern conditions] – *Proceedings of the VIIth scientific-methodical conference, Kharkiv* (pp. 445–449). HO SFBZDZhZ. [in Russian].
13. Zvit natsionalnoi systemy monitorynhu sytuatsii z vnutrishno peremishchenymy osobamy. Cherven 2020 [Report of the national system for monitoring the situation with internally displaced persons. June 2020] Mizhnarodna orhanizatsiia z mihratsii. https://iom.org.ua/sites/default/files/nms_round_17_ukr_web.pdf. [in Ukrainian].
14. Hansson, S., Orru, K., Siibak, F., Bäck, A., Krüger, M., Gabe, F., & Morsut, C. (2020). Communication-related vulnerability to disasters: A heuristic framework. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 51. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212420920314333>
15. Holotenko, A. (2018) Osoblyvosti psykhosotsialnoho blahopoluchchia vnutrishno peremishchenykh osib [Features of psychosocial well-being of internally displaced persons]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serii: Sotsialna robota*, 1 (3), 6–10. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 16.10.2021 р.

Стаття прийнята до друку 20.10.2021 р.

Nikitina Vira

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
Department of General Education Training
Lugansk National Agrarian University, Starobilsk, Ukraine

SOCIAL VULNERABILITY OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS AS THE BASIS OF SOCIAL WORK WITH THEM

Abstract. The article deals with basing of the necessity of social work with internally displaced persons (IDPs) in modern Ukraine, as not all of the problems of these people that have arisen as a result of forced resettlement have been resolved. The problem is in difference of the life trajectories of IDPs: some of migrants are in higher levels of income in the social hierarchy than residents of host communities, while others still live in collective housing in need of humanitarian assistance. Social differentiation within IDPs raises debates about the need to maintain common approaches to their social protection and social work with them. The purpose of this article is to prove the presence of signs of vulnerability in internally displaced persons, which necessitates the provision of social support by specialists working in the field of social work. To achieve this goal, the method of theoretical generalization and the method of deduction were used. The results of the study are the identification of such features of the social position of IDPs in Ukraine and features of their socio-psychological state, which evidence the presence of indicators of vulnerability, and therefore are the reason of social work with them in different areas. The presence of dual vulnerabilities in IDPs (the status of an orphan or a child deprived of parental care, a child or a person with a disability, a member of a family with many children, etc.) increases the need for social support from social services professionals.

Key words: internally displaced persons; vulnerability; basic needs; social work.